

رزمندگان با ایمان، مردمی مقاوم، شهادت طلبی والا و دشمنی بی رحم به تصویر کشیده می شوند. این رویکرد، چه در فیلم های دهه ۱۳۶۰ با رنگ و بوی مستند و چه در آثار دهه های بعد با قالب های داستانی تر، همواره حفظ شده است. در واقع این سینما، کوشیده نه فقط از یک تاریخ دفاع کند، بلکه آن را باز تولید، تثبیت و تداوم ببخشد؛ به ویژه در نسل هایی که خود تجربه ای مستقیم از آن دوران ندارند.

در سوی دیگر، سینمای جنگ هالیوود معمولاً با دو کارکرد عمده ظاهر می شود: گاهی به عنوان ابزار ملی گرایانه و تبلیغاتی، و گاهی به مثابه ابزاری انتقادی و بازاندیشانه.

در فیلم هایی مانند «پرل هاربر» یا «تک تیرانداز آمریکایی»، جنگ و قهرمانی به شدت با حس وطن دوستی گره می خورد؛ مخاطب با غرور ملی و پیروزی های فردی یا گروهی همراه می شود و سینما به تولید گفتمان هویتی جدید برای جامعه ای که خود را رهبر جهان آزاد می داند، کمک می کند. اما در مقابل، فیلم هایی چون «شیرهای جوان» یا «متولد چهارم ژوئیه» به شدت انتقادی اند. در این آثار، سینما نه بازوی دولت، بلکه آینه ای برای نمایش زخم های پنهان جنگ است؛ از آسیب های روانی سربازان گرفته تا فساد نظامی، دروغ های سیاسی و فاجعه های انسانی.

از این رو، تفاوت اصلی در کارکرد سیاسی و اجتماعی این دو گونه سینمایی را می توان در نسبت آن ها با قدرت و ایدئولوژی جست و جو کرد. در ایران، سینمای دفاع مقدس بیش از آنکه تریبون برای نقد باشد، ابزاری برای تداوم روایت مشروعیت ساز مقاومت است. در حالی که در آمریکا، آزادی ساختارهای تولید و تنوع گفتمانی، به فیلم ساز اجازه می دهد گاه روایتی کاملاً متضاد با سیاست رسمی ارائه کند. این تفاوت، به ویژه در نظام تولید و توزیع نیز مشهود است. سینمای دفاع مقدس اغلب تحت حمایت مستقیم یا غیر مستقیم نهادهای

دولتی تولید می شود، در حالی که در هالیوود، اگرچه دولت ها ممکن است در تولید برخی آثار همکاری کنند، اما تنوع در استودیوها، مخاطب و سرمایه گذار، امکان نقد ساختار رسمی را نیز فراهم می آورد.

در نهایت، سینمای دفاع مقدس بیشتر بر تثبیت یک حقیقت تاریخی-ایمانی و الهام بخشی جمعی متمرکز است، در حالی که سینمای جنگ هالیوود، بین دو قطب بازسازی غرور ملی و آسیب شناسی آنچه جنگ به بار می آورد، در نوسان است.

دور روایت از جنگ، دوزبان از انسان

مروری بر تفاوت های سینمای دفاع مقدس ایران و سینمای جنگ هالیوود، تصویری روشن از دو گونه روایت گری به دست می دهد که هر یک، جنگ را نه به عنوان یک واقعه صرف، بلکه به مثابه مفهومی فرهنگی، اخلاقی و انسانی بازخوانی می کنند. یکی، جنگ را بستری برای نمایش ایمان، فداکاری و مقاومت جمعی می بیند و دیگری، آن را به مثابه بحرانی پیچیده در تجربه زیسته انسان مدرن، به تصویر می کشد. این تفاوت، تنها در مضمون و محتوا باقی نمی ماند؛ بلکه در فرم، زبان سینمایی، نوع

سینمای دفاع مقدس

مروری بر تفاوت های سینمای دفاع مقدس ایران و سینمای جنگ هالیوود، تصویری روشن از دو گونه روایت گری به دست می دهد. یکی، جنگ را بستری برای نمایش ایمان، فداکاری و مقاومت جمعی می بیند و دیگری، آن را به مثابه بحرانی پیچیده در تجربه زیسته انسان مدرن، به تصویر می کشد.

قهرمان، و حتی هدف نهایی روایت اثر گذار است. سینمای دفاع مقدس، با ریشه های عمیق در تجربه تاریخی انقلاب و جنگ تحمیلی، همچنان بر مفاهیمی چون شهادت، ایثار و مقاومت اخلاقی پای می فشارد. در حالی که سینمای جنگ هالیوود، به ویژه در دو دهه اخیر، بیش از آنکه به پیروزی فکر کند، به عوارض و بحران های درونی جنگ توجه دارد. این سینما گاه با زبانی بصری مسحور کننده، جنگ را بازسازی می کند تا تأثیر بگذارد، شوکه کند یا به تفکر وادارد؛ اما سینمای ایران بیشتر به دنبال انتقال «باور» و «اعتقاد» است، نه صرفاً باز آفرینی واقعیت عینی.

با این حال، هر دو گونه سینما در حال تحول اند. در ایران، برخی فیلم سازان جوان کوشیده اند قالب های کلاسیک دفاع مقدس را بشکنند و به روایت های انسانی تر، جزئی نگرتر و حتی انتقادی تری برسند؛ فیلم هایی مانند «ویلاهای ما» یا «موقعیت مهدی» گواه این چرخش اند. در آمریکانیز، گرچه هنوز جریان پر قدرت قهرمان سازی و وطن دوستی پابرجاست، اما نقد اجتماعی و روان کاوی سربازان پسا جنگ نیز به بخشی جدی از بدنه سینمایی تبدیل شده است.

جدول مقایسه ای سینمای دفاع مقدس ایران و سینمای جنگ هالیوود

ویژگی ها	سینمای دفاع مقدس (ایران)	سینمای جنگ هالیوود
نگاه به جنگ	قدسی، اخلاق محور، میدان رستگاری	تجربی، روان شناسانه، گاه انتقادی
نوع قهرمان	مجاهد، فداکار، بی ادعا، گاه گمنام	فردگرا، پیچیده، خاکستری، گاه ضد قهرمان
روایت داستانی	خطی، ساده، نمادین، بدون پیچیدگی فرمی	چندلایه، فلاش بک دار، پایان های باز
فرم بصری	واقع گرای خام، بدون تکنولوژی های پیشرفته	فنی، پیشرفته، جلوه های ویژه گسترده
هدف نهایی	الهام بخشی، تثبیت ارزش های دینی و ملی	ایجاد تجربه حسی-روانی، نقد یا غرور ملی
کارکرد اجتماعی	حافظه سازی تاریخی و فرهنگی	بازاندیشی، نقد سیاست، یا سرگرمی ملی گرا
نسبت با سیاست و ایدئولوژی	در خدمت گفتمان رسمی و مقاومت	متنوع؛ از تبلیغ تا نقد شدید نهادهای رسمی
نوع خشونت نمایش داده شده	محدود، کنترل شده، اغلب غیرنمایشی	صریح، پر جزئیات، گاهی شوکه کننده
استفاده از جلوه های ویژه	کمینه، به دلیل محدودیت های فنی و دیدگاهی	حداکثری، در خدمت واقع نمایی میدان جنگ
محوریت روایت	جمع محور، تمرکز بر روحیه گروهی و ایثار	فرد محور، تمرکز بر سفر درونی شخصیت